

Poolteist kraadi

TIINA KAALET
Riigikogu Toimetiste
peatoimetaja

Teadmine, et Maa ja ilm on pöördumatult muutumas, tuli hiilimisi. See algas ligikaudu kolmekümne aasta eest. Aeg-ajalt astus ette mõni teadlane, kes ütles: kliima muutub, planeet soojeneb, veed tõusevad, liustikud sulavad. Neile vaidlesid vastu teised, ka teadlased: nii on see ikka olnud, muutused käivad ühest servast teise, lainetena. Külmad ajad tulevad tagasi. Nii see algas.

Nüüd on õnneks see etapp möödas. On võimatu eitada, et kliima tõepoolest muutub. Seda saab tõendada lugematute mõõtmisandmetega. Näeme ju ise, et talved on sootuks teistsugused kui mõnekümne aasta eest – nii lühikese ajaga on soojenemine toimunud. Suvedki on muutunud, pikad ja soojad, aina enam tuleb koduaedadesse viinamarju ja aprikoosipuid ja – Oh imet! – nad kannavad ka vilja. Nii et argisel ja kodusel tasemel on muutus omaks võetud ja sellega püütakse kohaneda. Õigupoolest on meil asukohaga kliima mõttes ju vedanud. Nagu on lugeda Andres Tarandi väga põhjalikust kliimat ja selle ajalugu puudutavast esseest, on Eestis usinasti loetud vihmasaid ja tormiseid päevi ning mõlemaid on aastas keskmiselt

juurde tulnud lausa uskumatul määral. Meie 20st tormist aastas on kahe sajandiga saanud 33 suurt tormi. Sama lugu on teiste äärmuslike ilmastikunähtustega. Ja need on keskmised, aastakümnete pikkustel mõõtmistel põhinevad andmed, mitte kurioosumid.

Me oleme Põhjamaa, siin on alati olnud n-ö halb ilm. Nüüdki ei tõuse meil jõed üle kallaste, ei uha terveid külasid minema, maalihkeid ka pole; nii et pigem vaatab neis küsimustes praegu veel üsnagi muretu eestlane kliimamuutust kui pikemat ja soojemat suve. Isegi rõõmustab. Aga see on petlik. Varem või hiljem jõuavad hullud ajad ka siia. Vaid mõnisada kilomeetrit lahutab meid suurtest üleujutustest ja tormidest, mis toovad kaasa kohutavaid purustusi ja ohvreid.

Te hoiate käes Riigikogu Toimetiste numbrit, mis annab hetkeülevaate meie rohepöördesuunalise mõtlemise ambitsioonidest ja seisust, Eesti valmisolekust midagi teha. Jah, me oleme valmis ehitama parema soojapidavusega maju ja rekonstrueerima vanu. Oleme valmis oma energiatootmise ümber seadistama ja kaugemas tulevikus ning vastumeelselt ka põlevkivile selja pöörama. Aga kas selle tulemusena muutub midagi? Tegelik küsimus on ju selles, kui suur on pingutus, mis kliimamuutused kogu planeedil peataks ja selles, kes nende pingutustega ka päriselt tegudes ühinevad. Eesti võib

olla väikene imeline roheline maa, kus iga põlvpeikku poisike prügi sorteerib ja kus ükski auto ei sõida fossiilse kütusega. Aga mis sest kasu on, kui Hiina ehitab kivisöel baseeruvaid jaamu edasi, kui metaaniheidet vähendavad vaid Euroliidu riigid, kui kivisöe põletamise keeluga ei ühine need, kes kivisütt kõige enam põletavad jne jne. Kliima ei tea midagi riikidest ja nende valitsustest. Kui terve planeet end korraga ei pööra, siis läheb kõik samamoodi edasi kui praegu. Üleilmses diplomaatias on käes hetk, kus tuleb saavutada tõepoolest üleilmne konsensus, kuidas see planeet edasi saab kesta. Eestist ükski on vähe, Euroopast ükski on vähe. Me kõik näeme, et sellise konsensuseni on väga pikk tee minna. Hiina ei tulnud Glasgow'sse isegi kohale, Aafrikast ma parem ei räägigi.

Hakkasime seda RiTot ette valmistama pool aastat tagasi, ammu enne kliimakonverentsi Glasgow's. Aga jõudsime vahetult enne trükkiminekut siiski ka tulemused ära näha. Need tõid pettumuse. Kuidas jõutakse üheksa aastaga miinus 55 protsendi kasvuhoonegaaside vähendamiseni võrreldes 1990 aastaga ilma, et see iga inimest puudutaks, ei ole siinkirjutajal võimalik aru saada. Ja tulemuseks oleks siis, et temperatuur planeedil ei soojeneks

sama ajavahemiku jooksul rohkem kui poolteist kraadi. Nii üleilmselt kui ka Euroopas ja Eestis. Samas, Läänemere ääres on see juba praeguseks 1,7 kraadi soojenenud, rohkem kui mujal...

Kõige halvem tulemus Glasgow' konverentsilt on signaal, et meie igapäevastes harjumustes polegi vaja suurt midagi muuta. Et raiskame edasi. Sõidame nädalavahetuseks sooja kätte, üheks pooletunniseks ettekandeks teise maailma otsa. Olen siinsamas kirjutanud, et kroonviiruse ainus positiivne tulem oli teistmoodi töötegemise (sunnitud) õpe ja seda peaksime rakendama ka nüüd, kliimat silmas pidades ja oma tervet mõistust kasutades. Peaksime jätma tegemata kõik need asjad, mis mõistlikud ei ole. See puudutab iga inimest, nii riigijuhti kui ka väikelinna kohvikupidajat. Ja eeskätt nõuab see lõputut selgitamist neilt, kes oskavad selgitada, mis kliimaga täpselt toimub, milline muudatus tegevuses või argielus toob parima tulemuse jne, ehk rohepöörde eestkõnelejatelt.

Ainult nii, kõigi inimeste ühise pingutusena ja riikide ühisel kokkuleppel, võib juhtuda, et me suudame kasvõi natuke midagi muuta, protsesse pidurdada.

Muidu mitte.